

มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ศึกษากรณี : ชุมชนบ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์

Measures for the Promotion and Protection of intangible Cultural Heritage. A Case Study of Ban Mon Community, Nakhon Sawan.

นนทพัทธ์ ตรีณรงค์¹

Nontapat Treenarong1

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษามาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านมอญ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 283 คน และกลุ่มองค์กรภาคท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคการศึกษา ดำเนินการโดยกระบวนการวิจัยเชิงผสมผสานประกอบด้วยแบบสอบถามปลายเปิด แบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบกลุ่ม ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนชุมชนบ้านมอญมีการรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 รองลงมา ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2543 2. มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม จากการศึกษาพบว่า แม้จะมีกฎหมายที่ให้การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทั้งมีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ และประชาชนชุมชนบ้านมอญ แต่ประชาชนชุมชนบ้านมอญยังขาดการรับรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไม่ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตน ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ขาดการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงควรมีการประชุมชี้แจงให้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจให้เห็นคุณค่า ตระหนักถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: nontapat_koy@hotmail.com

และควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของคนในชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

คำสำคัญ : มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม , การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม , ชุมชนบ้านมอญ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the laws related to the promotion and maintenance of cultural wisdom heritage and 2) to study measures to promote and protection cultural wisdom heritage with participation. A Sample was selected from Moo 1 Ban Mon Community, Ban Kaeng Sub-district, Mueang District, Nakhon Sawan Province amount 283 people and the local organizations, government, community and educational sectors. This research used by the integrated research process consisting of open-ended questionnaire, In-depth interview form. In the following issues about 1) the laws related to the promotion and protection of cultural wisdom heritage. The results of the study was as follows the people of Ban Mon community is awareness about laws regarding the promotion and protection of cultural wisdom heritage about a low level. The highest average value was the recognition of the Community Council Act 2008, followed by the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017 and the least aspect was the Provincial Administrative Organization Act 2000. 2) the measures for promotion and protection of cultural wisdom heritage that the findings indicated that although there are laws that promote and protection cultural wisdom heritage. As well as proceeding in accordance with the provisions of the law on the promotion and protection of cultural wisdom heritage by agencies, officials and the people of Ban Mon community. However, the people of Ban Mon community still lack the awareness and understanding of the laws related to the promotion and protection of cultural wisdom heritage and knowledge of their roles and duties and in participating in the promotion and protection of cultural wisdom heritage Lack of awareness of the value and importance of participation in the promotion and protection of cultural wisdom heritage. So, there should be a meeting to explain to the people in the community to understand to the value and the importance of cultural wisdom heritage and

there should be activities to promote and protection of cultural wisdom heritage which it is about the needs of the community and the opportunity for all groups of people to participate in activities.

Keywords: Measures for the Promotion and Protection of Cultural Wisdom Heritage, Promotion and Protection of Cultural Wisdom Heritage, Ban Mon Community

บทนำ

จังหวัดนครสวรรค์มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องมาจากจังหวัดนครสวรรค์มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หนึ่งในนั้น คือ ชาวไทยมอญ โดยชาวมอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ที่สุดชนชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นชนชาติที่มีอารยธรรมสูงและเป็นแบบอย่างแก่หลายชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ต้องอพยพจากบ้านเมืองของตนเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยก็ด้วยปัญหาเรื่องการเมือง เมื่อชาวมอญถูกพม่ารุกรานจนกลายเป็นชนชาติที่ไร้แผ่นดิน ชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามที่ราบลุ่มริมน้ำภาคกลาง โดยชุมชนบ้านมอญเป็นชาวมอญที่อพยพมาจากอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยทางเรือผ่านทางแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อทำการค้าขาย เมื่อพบแหล่งดินเหนียวบริเวณตำบลบ้านแก่ง ซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะในการทำเครื่องปั้นดินเผา จึงตั้งรกรากที่หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนชาวมอญ เรียกว่า “ชุมชนบ้านมอญ” โดยชาวมอญมีความสามารถที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ คือ การทำเครื่องปั้นดินเผา ประกอบกับบริเวณบึงน้ำสาธารณะ บริเวณตำบลบ้านแก่งมีทรัพยากรดินซึ่งเป็นดินเหนียวที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนำมาทำเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพ ชาวมอญจึงรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก โดยอาศัยภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นชาวมอญ ทำให้การทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านมอญยังคงอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยระยะแรกนิยมทำเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในครัวเรือน เพื่อนำมาแลกอาหาร ต่อมาได้มีการพัฒนาลวดลาย รูปทรงให้มีความละเอียดอ่อน สวยงามมากยิ่งขึ้น โดยยังคงอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาของชุมชนบ้านมอญไว้ ชาวมอญบ้านมอญได้รับสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาจากบรรพบุรุษ โดยเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญมีลักษณะเฉพาะที่คงอัตลักษณ์แตกต่างจากแหล่งเครื่องปั้นดินเผาอื่น ทั้งวิธีการปั้น การขึ้นรูปที่ได้รับการสืบทอดจนมีลักษณะเฉพาะมาจากบรรพบุรุษ อีกทั้งสีดิน เครื่องมือ ลวดลาย ฝีมือที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของชาวบ้านมอญ เนื้อดิน วัสดุที่ใช้ในการเผาและอุณหภูมิของไฟที่ใช้ในการเผายังทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญมีสีลวดลายที่ชัดเจนแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทำให้มีลักษณะเฉพาะ โดยวัสดุที่ใช้เผานั้นจะเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ซึ่งทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญมีสีลวดลายเฉพาะถิ่นที่ทำให้สามารถแยกแยะจาก

ท้องถิ่นอื่นได้ โดยบางครอบครัวจะมีการนำลวดลายเฉพาะที่ได้รับสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาใส่ลงไว้เป็นลวดลายในเครื่องปั้นดินเผาของตน (นนทพัทธ์ ตรีณรงค์ 2557: 38-41) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 เป็นแผนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และยังเป็น การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้มีความสืบเนื่องและยั่งยืน ซึ่งภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์ ถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ควรได้รับการส่งเสริมในประเภทงานช่างฝีมือดั้งเดิมตามมาตรา 4 (5) ซึ่งแม้มาตรา 10 (8) ของพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีหน้าที่กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งมาตรา 16 อนุ 1 ยังกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดเสนอ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อนุ 2 โดยดำเนินการร่วมกับชุมชนเพื่อจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อนุ 4 ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เพื่อการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อนุ 5 เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ อนุ 6 ส่งเสริมให้รู้คุณค่าและมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยมีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม มีหน้าที่ดำเนินการตามมาตรา 18 แต่มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ยังไม่มีความชัดเจนและไม่สามารถนำมาใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนั้นเพื่อส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้มีความสืบเนื่องและยั่งยืนตามนโยบายรัฐบาลจึงได้ศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสภาองค์ชุมชน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 โดยทำการศึกษาในพื้นที่หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านมอญ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อหามาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นงานช่างฝีมือดั้งเดิมนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งเพื่อสืบต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
- 2.เพื่อศึกษามาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยโดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสมผสาน “Mixed Methods Research” โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณ (empirical analysis) โดยใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามปลายเปิดในประชากรชุมชนบ้านมอญและผู้มีส่วนได้เสีย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 283 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดที่มีค่าสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ทราบมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมอญ การรับรู้กฎหมายและการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยมีการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สภาวัฒนธรรมจังหวัด ประชาชนชาวบ้าน สมาชิกในชุมชน รวมทั้งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีทั้งมิติของความรู้สึกและมิติของความกว้างในเรื่องมาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม

1.การเก็บข้อมูล

การใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสมผสาน “Mixed Methods Research” โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายที่ส่งเสริมและ

รักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบ่งได้ 4 ภาคส่วน คือ 1) มาตรการโดยองค์กรภาครัฐ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 2) มาตรการโดยองค์กรภาคท้องถิ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 3) มาตรการโดยองค์กรภาคชุมชน ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 4) มาตรการโดยองค์กรภาคสถาบันการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 เพื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนแบบมาตรฐาน เพื่อวัดระดับความรู้ของสมาชิกในชุมชนจำนวน 283 คน ว่ามีการรับรู้กฎหมายและสามารถนำความรู้กฎหมายไปประยุกต์ใช้ได้หรือไม่ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลอันจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบไปด้วย ภาคท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคการศึกษา

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรชุมชนบ้านมอญ จำนวน 283 คน

2) กลุ่มองค์กรภาคท้องถิ่น ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง จำนวน 2 คน ภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สภาวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน ภาคชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน สมาชิกในชุมชน จำนวน 4 คน ภาคการศึกษา ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 1 คน ในการนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 10 คน

2. สถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ชุมชนบ้านมอญ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 1. มาตรการโดยองค์กรภาครัฐ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 2. มาตรการโดยองค์กรภาคท้องถิ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร

ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 3. มาตรการโดยองค์กรภาคชุมชน ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 4. มาตรการโดยองค์กรภาคสถาบันการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนชุมชนบ้านมอญมีการรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 รองลงมา ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 และด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2543 จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย หัวข้อ 1. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น เห็นว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนบ้านมอญ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีการรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับน้อย เนื่องจากประชาชนชุมชนบ้านมอญขาดการรับรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงไม่ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตน ชุมชน ภาคท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคสถาบันการศึกษาในการมีส่วนร่วมในการเข้ารับส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

2. มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรภาคท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคการศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัย หัวข้อ 2. มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม เห็นว่า แม้จะมีการดำเนินการในการทำ บำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น การประชุมชี้แจงเพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การอบรมเพื่อให้ความรู้ การสัมมนาและมีกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยมีการเรียนการสอน การทำกิจกรรมในท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านสาธิตการปั้น การขึ้นรูป การสร้างลวดลาย ซึ่งเป็นการรักษาและสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาสู่เยาวชนในท้องถิ่นและผู้สนใจ แต่ประชาชนในชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร ทำให้ขาดการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทั้งกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมไม่เป็นที่สนใจของประชาชนในชุมชน เนื่องจากไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน ทำให้ไม่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งผู้เข้ารับการส่งเสริมเป็นกลุ่มเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ผู้ที่สนใจในกลุ่มกลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้สูงอายุ คนว่างงาน เยาวชน ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “มาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ศึกษากรณี : ชุมชนบ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์” เป็นการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พบว่า ชาวชุมชนบ้านมอญ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีการรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับน้อย เนื่องจากประชาชนชุมชนบ้านมอญขาดการรับรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ ธรรมรัตน์ (2557) และ วิชากร เต็นเหมือนวงศ์ (2543) ชุมชนและชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงทำชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษามาตรการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม พบว่า แม้ทุกภาคส่วนจะให้ความสำคัญและมีการจัดกิจกรรมในการทำ บำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ประชาชนในชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชากร เต็นเหมือนวงศ์ (2543) เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงควรมีการประชุมชี้แจงให้ความรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่ามรดกภูมิปัญญาในท้องถิ่นสอดคล้องกับบทความของเภา ไพทยวัฒน์ (2554) และทะนงศักดิ์ วิกุล (2547) เป็น การส่งเสริมสนับสนุนมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ารับส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และ พรราวพรรณราย มัลลิกะมาลย์ (2555) และควรเป็นกิจกรรมให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของคนในชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติวัฒนธรรม
2. ควรมีกฎหมายท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ควรออกกฎกระทรวงกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครสวรรค์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษากฎหมายภาษี กรณีการขอยกเว้นภาษีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
2. การศึกษากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ รวมไปถึงกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนจะเป็นประโยชน์แก่สังคมและเป็นความรู้ทางด้านกฎหมายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1.ภาษาไทย

- เกษม จันทรแก้ว. (2544). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันทรแก้ว. (2556). การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันทรแก้ว. (2558). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท.
- ชวณี ทองโรจน์. (2554). การวิจัยวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารมสด, 7(1), 129-138.
- ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ใน เอกสารการสนทนาวิชาการความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 3 หน่วยที่ 8). นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณรงค์ กุลนิเทศ และคณะ. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนวัดราชาธิวาสในการป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- ณัฐชัย ฌ ลำปาง. (2558). การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 : ศึกษากรณีของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคี. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองศักดิ์ วิกุล. (2547). การศึกษาการรับรู้ของชุมชนต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมในเขตเมืองกรณีศึกษา เขตเทศบาลนครลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ธนากร ตาระกา. (2550). แนวทางการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์บนพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัช สิทธิกิจโยธิน. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัด สมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นนทพัทธ์ ตรีณรงค์. (2557). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชน ศึกษากรณี : ชุมชนบ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: 598 Print.
- นวิรัตน์ ไตรรักษ์. (2549). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2542). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ไร่เขียว.
- บุญสม ยอดมาลี. (2544). การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ปรับปรนและเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เบญจวรรณ ธรรมรัตน์. (2557). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดชัยนาท. มหาวิทยาลัยจันทระเกษม.

- ประเวศ วะสี. (2535). การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร (วิธีแก้ปัญหาที่ยากและ
สลัซซ์ซึ้น). กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- เปลื้อง ณ นคร. “DICTIONARY.” 2561. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th> สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2561.
- ผจงสุข เนียมประดิษฐ์ และสุพจน์ บุญวิเศษ. (2551). ศึกษาการรับรู้การถ่ายทอดและการรักษา
วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มจักสาน จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ,16(25-26), 93-104.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2531). การมีส่วนร่วมของชุมชน : นโยบายและกลวิธี. กรุงเทพมหานคร :
ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- ภา ไพทยวัฒน์. (2554). ปราบกฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬ : มิติใหม่ในเส้นทางการ
เป็นสมัยใหม่ของไทย กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและ
พัฒนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- เลิศภูมิ จันทรเพ็ญกุล. “หลักการส่งเสริมการเกษตร.” 2560. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก:
file:///C:/Users/ACER/Downloads.pdf สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2561.
- วเรวรรณ เกื่อนนาดี. (2544). การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของ
คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับ
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชาการ เด่นเหมือนวงศ์. (2543). ประชาคมชุมชน : พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศักดิ์ณรงค์ มงคล. (2557) ข้อความคิดว่าด้วยความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นพื้นฐานคิดด้าน
สิทธิชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ประเภทของพื้นที่อนุรักษ์ตามหลักสากล. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก : <http://chm-thai.onep.go.th/chm/PA/Detail/IUCN.html> สืบค้น 15 มีนาคม 2558
- สุกัญญา สุฉายา. (2556). ผู้สืบทอดเป็นผู้ถือครองมิใช่เจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. วารสารไทยศึกษา, 8(2), 97-122.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2545). รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และพราวพรรณราย มัลลิกะมาลย์. (2555) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเพื่อลดภาวะโลกร้อน. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- หทัยรัตน์ มาประณีต และเบญจรัตน์ มาประณีต. (2557). การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปกป้องคุ้มครอง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17, 383-393.
- อรพิน กาบสลับ. (2550). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนในชุมชนลุ่มแม่น้ำเวฬุ. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำนาจ เจริญศิลป์. (2528). โลกและการอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

2. ภาษาอังกฤษ

- Marcela Bonells. (2008) The Ramsar Convention its bodies and processes. Retrieved February 10, 2015, from <http://strp.ramsar.org/strp-publications/strp-meeting-reports/strp-asia-workshop-agenda-item-4.1-presentation-ramsars-bodies-and-processes>
- WHO/UNICEF. (1978). Report of the International Conference on Primary Health Care. Mimeographed.